

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.**

(ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1992)

Αργοναυτών 34, Αργυρούπολη 16452
Τηλέφωνο 210 9911165- fax: 210 9911165
Email: peekpe509@gmail.com
www.peekpe.gr

Αθήνα 14 Ιουλίου 2009
Αριθ. Πρωτ. 50

Προς το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης
(Σ.Π.Δ.Ε.)

Υπόψη: 1) Προέδρου Σ.Π.Δ.Ε.
καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη

Κοινοποίηση:

- 1) Όλα τα Μέλη του Σ.Π.Δ.Ε.
- 2) Δ/νση ΣΕΠΕΔ ΤΟΥ ΥΠΕΠΘ
- 3) ΟΛΜΕ
- 4) ΔΟΕ
- 5) Μέλη της ΠΕΕΚΠΕ δια των παραρτημάτων

Κύριε Πρόεδρε,

Η Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.) είναι μη Κυβερνητική μη Κερδοσκοπική Επιστημονική Ένωση των εκπαιδευτικών που υπηρετούν και στις τρεις βαθμίδες της Εκπαίδευσης. Έχει ως στόχο την ενίσχυση και προώθηση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης μέσω προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και σε εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων.

Είναι οργανωμένη με παραρτήματα σε όλες τις περιφέρειες της χώρας και εκπροσωπείται από Διοικούσα Επιτροπή σε τοπικό επίπεδο και Πανελλήνια εκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο σε επίπεδο χώρας. Η Ένωσή μας διοργανώνει σε όλη της χώρα επιστημονικά συνέδρια, συμπόσια, επιμορφωτικά σεμινάρια, ημερίδες, για εκπαιδευτικούς και πλήθος δραστηριοτήτων στη φύση εμπλέκοντας το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η δράση της έχει αναφορά στις τοπικές κοινωνίες και συνεργάζεται με τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι. και άλλους φορείς για την επίτευξη των στόχων της.

Το πρόσφατο 4^ο συνέδριό μας που είχε θέμα: ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Φυσικοί Πόροι, Κοινωνία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2008 στο Ναύπλιο. Στο Συνέδριο αυτό συμμετείχαν 600 εκπαιδευτικοί Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης, διδάσκοντες και ερευνητές Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών Ιδρυμάτων, Ανώτατων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, φοιτητές και εκπρόσωποι κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων.

Στόχος του Συνεδρίου ήταν η ανάδειξη του ρόλου της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη διατήρηση των φυσικών πόρων, στην επίτευξη της κοινωνικής δικαιοσύνης, στην εξάλειψη της φτώχειας και στη διασφάλιση της ευημερίας για τις παρούσες και μελλοντικές γενιές στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Η Ένωσή μας δια των μελών της συμμετείχε στο Σεμινάριο – Διαβούλευση του ΥΠΕΠΘ και των Στελεχών Εκπαίδευσης των Σχολικών - Καινοτόμων Δραστηριοτήτων και των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στις 16 Απριλίου 2008 (Αθήνα). Αποτέλεσμα της διαβούλευσης ήταν η προετοιμασία σχεδίου νόμου για την «Εκπαίδευση για την Αειφορία» από το ΥΠΕΠΘ σύμφωνα με την εξαγγελία του αρμόδιου Υφυπουργού κ. Α. Λυκουρέντζου στην έναρξη του 4^{ου} Συνεδρίου της ΠΕΕΚΠΕ στο Ναύπλιο στις 12 Δεκεμβρίου 2008.

Γνωρίζοντας την πρόθεση σας για αναμόρφωση των σχολικών προγραμμάτων και την αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος στο επίπεδο της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σας καταθέτουμε την πρότασή μας.

Ευελπιστούμε ότι θα την προωθήσετε για να υιοθετηθεί από το Σ.Π.Δ.Ε. δίνοντας έτσι την ευκαιρία στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, που αποτελεί το κύριο εργαλείο για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, να αποτελέσει το μοχλό των αλλαγών που καλλιεργούν την παρατηρητικότητα και ενισχύουν το «ξεμπλοκάρισμα» της φαντασίας, προωθούν την αλληλεγγύη και την ανεκτικότητα, την ομαδικότητα και την υπευθυνότητα διευρύνοντας και αναπτύσσοντας την κριτική σκέψη, ενώ παράλληλα δημιουργούν τις προϋποθέσεις για κοινή πορεία των τοπικών κοινωνιών με την εκπαιδευτική κοινότητα .

**Πρόταση της ΠΕΕΚΠΕ για την ποιοτική αναβάθμιση των
σχολικών προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο
Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα**

Αξιότιμοι/ες κύριοι/ες, η αναδιάρθρωση της Παιδείας την οποία προετοιμάζετε στο πλαίσιο του έργου του Σ.Π.Δ.Ε., έχει επαναφέρει στο προσκήνιο σκέψεις και προβληματισμούς που απασχολούν για χρόνια το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας. Ταυτόχρονα, όμως, έχει αναζωπυρώσει τις ελπίδες που όλοι οι πολίτες εναποθέτουν στη μόρφωση της νέας γενιάς και, με αυτήν την έννοια, έχει σηματοδοτήσει την εξαιρετική κρισιμότητα των όποιων σχεδιασμών θα εκπονηθούν αλλά και τη σημασία των αποφάσεων που θα ληφθούν από την πολιτεία.

Δεδομένης αυτής της ευτυχούς συγκυρίας, ερχόμαστε να σας καταθέσουμε τις απόψεις μας. Απόψεις που αφορούν σε ένα πεδίο της εκπαιδευτικής πράξης, το οποίο αγαπήθηκε από τους μαθητές και πέτυχε κάτι το αδιανόητο, να του αφιερώσουν τα παιδιά, οι έφηβοι και οι έφηβες τον ελεύθερο χρόνο τους. Αναφερόμαστε σε εκείνα τα «καινοτόμα σχολικά προγράμματα», τα οποία είναι γνωστά ως Σχολικές Δραστηριότητες (Γ2/4867/92) και πραγματοποιούνται σε εθελοντική βάση από εκπαιδευτικούς και μαθητές: στα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Σ.Π.Π.Ε.), Αγωγής Υγείας (Σ.Π.Α.Υ.) και Πολιτιστικών Θεμάτων (Σ.Π.Π.Θ.).

Οι σκέψεις και οι προβληματισμοί που σας εμπιστευόμαστε, έχουν τις ρίζες τους στην εμπειρία που έχουμε αποκτήσει υπηρετώντας για πολλά χρόνια την εκπαίδευση ως μάχιμοι εκπαιδευτικοί αλλά και ως στελέχη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Στόχος μας είναι να φωτίσουμε **τις κοινές παιδαγωγικές αρχές και προσεγγίσεις των Σχολικών Προγραμμάτων όλων των κατηγοριών**, τα οποία την τελευταία δεκαετία αναπλαισιώθηκαν υπό το πρίσμα της **Εκπαίδευσης για την Αειφορία**.

Αναφερόμαστε στην αναπλαισίωση, η οποία διατυπώθηκε με σαφήνεια από την **Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη των Ηνωμένων Εθνών (UNECE)** στο κείμενο «Στρατηγική της UNECE για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (Vilnius, 17-18/3/2005) και υιοθετήθηκε και συνυπογράφηκε ανεπιφύλακτα από το Υ.Π.Ε.Π.Θ., για να σηματοδοτήσει ένα νέο όραμα για την παιδεία και την κοινωνία.

Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
στην Εκπαίδευση για την Αειφορία (sustainability)

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ήρθε στο προσκήνιο από μια σειρά διασκέψεων και συνεδρίων, των οποίων τα κείμενα αποτέλεσαν τη βάση για τη συγκρότηση του θεσμικού αλλά και του παιδαγωγικού της πλαισίου στις χώρες που δεσμεύτηκαν να την εφαρμόσουν.

Οι πολιτικές αποφάσεις για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση των μαθητών και μαθητριών της χώρας μας, δημιούργησαν δυο πεδία δράσης στο Εκπαιδευτικό μας Σύστημα: α) **τα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης** (Νόμος 1892/31-07-1990, παράγραφος 13, άρθρο 111 και Υπ. Απ. 4867/92), τα οποία πραγματοποιούνται σε εθελοντική βάση («εντός» του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου για την Πρωτοβάθμια και «εκτός», για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) με την παιδαγωγική και διοικητική καθοδήγηση των Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, οι οποίοι επιπροσθέτως

i) πραγματοποιούν επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και των δυο βαθμίδων της εκπαίδευσης ii) συντονίζουν θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και, iii) συνεργάζονται με τα Κ.Π.Ε. και άλλους φορείς για την υλοποίηση των δράσεών τους.

και β) **τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.)** (57 στο σύνολο της χώρας), τα οποία: i) επισκέπτονται εκπαιδευτικοί με μαθητικές ομάδες τριάντα ατόμων, για να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά projects (από μια έως τρεις ημέρες), με την παιδαγωγική και τη διοικητική καθοδήγηση των Υπευθύνων των Κ.Π.Ε. και των μελών των παιδαγωγικών τους ομάδων ii) υλοποιούν επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με μεγάλη επιτυχία iii) συντονίζουν σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα οποία συμμετέχει ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός σχολικών μονάδων iv) έχουν εκπονήσει μέχρι σήμερα υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας που καλύπτει μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων.

Μέχρι το 1997, τα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και τα εκπαιδευτικά projects των Κ.Π.Ε. - καθοδηγούμενα από ετήσιες εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ και από τις επιμορφωτικές δράσεις των Υπευθύνων στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, των Κ.Π.Ε. ή άλλων φορέων και από το παιδαγωγικό υλικό που δημιουργούνταν - κινήθηκαν με κεντρικό άξονα την προστασία της φύσης και, ως ένα βαθμό, πέτυχαν να ευαισθητοποιήσουν «οικολογικά» τους μαθητές και τις μαθήτριες αρκετών περιβαλλοντικών ομάδων. Ωστόσο, κατά τη Διεθνή Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη της Θεσσαλονίκης (1997), ένα νέος όρος και στόχος σηματοδότησε το νεοσυσταθέν παιδαγωγικό πεδίο και

επαναπροσδιόρισε την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως «Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία» (Sustainability).

Υπό το πρίσμα της Αειφορίας, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση συνδέθηκε άρρηκτα με την έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης και, συνεπώς, με ένα κρίσιμο πεδίο προβληματισμού: τον ανταγωνισμό για τον έλεγχο των παγκόσμιων πόρων, φυσικών και ανθρώπινων. Γίνεται, λοιπόν, φανερό, ότι με τη νέα της ταυτότητα, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση διευρύνει το πεδίο της, ενσωματώνοντας ζητήματα κοινωνικο-πολιτικά και πολιτισμικά (U.N.E.S.CO., Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία 2005-2014).

Με το διευρυμένο της πεδίο και, κυρίως, με το βλέμμα στραμμένο στο σύγχρονο ενεργό πολίτη, η Εκπαίδευση για την Αειφορία καλείται να λειτουργήσει ως γενικό πλαίσιο εφαρμογής και ανάπτυξης όλων των Σχολικών Δραστηριοτήτων, της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, της Αγωγής Υγείας και των Πολιτιστικών Θεμάτων.

Ο κρίσιμος, επείγων και υψηλής προτεραιότητας χαρακτήρας της Εκπαίδευσης για την Αειφορία επιβάλλει την **παρουσία** της στο νέο σχολείο που το Σ.Π.Δ.Ε. οραματίζεται και σχεδιάζει. Αναφερόμαστε σε μια παρουσία που θα επιτρέψει σε όλους τους μαθητές μας να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, τη δημιουργικότητά τους και τις καλλιτεχνικές τους δεξιότητες και, ταυτόχρονα, να οικοδομήσουν αξίες, όπως αλληλεγγύη, συνεργατικότητα, ανεκτικότητα και αλληλοσεβασμό. Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στα θέματα κλειδιά της Εκπαίδευσης για την Αειφορία: ειρήνη, ηθική, δημοκρατία και διακυβέρνηση, δικαιοσύνη, ισότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, φτώχεια, ασφάλεια, προστασία του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και της πολιτισμικής ποικιλότητας κ.α..

Έχοντας ως δεδομένα:

1) την εμπειρία της πολύχρονης εφαρμογής των Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (1991-2009).

2) τα ερευνητικά αποτελέσματα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου («Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση», 2008), σύμφωνα με τα οποία, η καθιέρωση χρονικού πλαισίου υλοποίησης των καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός του ωρολογίου προγράμματος αποτελεί το δεύτερο σημαντικό παράγοντα βελτίωσης της διεισδυτικότητας και της ποιότητάς τους.

3) τις αναφορές στον τύπο για την εισαγωγή μιας «ζώνης πολιτισμού» στο ωρολόγιο πρόγραμμα του νέου σχολείου, με τη μορφή ενός υποχρεωτικού για όλους τους μαθητές εβδομαδιαίου δώρου και

4) τη διεθνή τάση να ενσωματωθεί η Εκπαίδευση για την Αειφορία (οι αρχές, οι προσεγγίσεις και οι στόχοι της) σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης (Το «Αειφόρο Σχολείο», Sustainable School).

Θα σας προτείνουμε, κατά τη διαμόρφωση της στρατηγικής των αλλαγών για το «νέο σχολείο», να συνεκτιμήσετε τους προβληματισμούς της διεθνούς κοινότητας για την Αειφόρο Ανάπτυξη και τη σημαντική ευθύνη που φέρει η Εκπαίδευση κάθε χώρας προς την κατεύθυνση αυτή, ειδικότερα αν, όπως η χώρα μας, έχει συνυπογράψει τις διεθνείς συμφωνίες για την ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο εκπαιδευτικό της σύστημα.

Πιο συγκεκριμένα σας προτείνουμε να σκεφτείτε:

1) **την ενσωμάτωση** θεμάτων για την Αειφορία στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών,

2) **τη θεσμοθέτηση** μιας δίωρης εβδομαδιαίας «ζώνης», αφιερωμένης στην υλοποίηση αυτόνομων και αυτοτελών Διαθεματικών Projects με τη θεματολογία και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις και αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία

Έτσι θα δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε οι μαθητές:

1) να πραγματεύονται κάθε ζήτημα που αναφέρεται και τους απασχολεί και μάλιστα με προσεγγίσεις κριτικά ερμηνευτικές, συστημικές και βιωματικές, επικεντρωμένες στις διαδικασίες,

2) να συμμετέχουν στα κοινωνικά δρώμενα και στα αιτήματα των τοπικών τους κοινωνιών για μια «αειφόρο κοινωνία» και

3) όχι μόνο να έρχονται σε επαφή με όλες τις μορφές της τέχνης (μουσική, ζωγραφική, θέατρο, λογοτεχνία, κινηματογράφο κ.α.) αλλά και να εκφράζουν τις σκέψεις και τις προσδοκίες τους με δικά τους δημιουργήματα που θα εμπλέκουν τον προφορικό λόγο, τη δημιουργική γραφή, τα θεατρικά δρώμενα, τα εικαστικά έργα, τη μουσική, τις νέες τεχνολογίες (video art) κ.α., με κάθε τι που δίνει δημιουργική διέξοδο στην ορμή και τις ανησυχίες της ηλικίας τους και της εποχής τους.

Δεν θα μπορούσαμε να ολοκληρώσουμε την πρότασή μας χωρίς να σας επισημάνουμε δυο, χρήσιμα για το έργο του Σ.Π.Δ.Ε., στοιχεία.

Πρώτο, το ότι υπάρχει μια θεσμοθετημένη δομή, στο πλαίσιο της οποίας εντάσσονται και εφαρμόζονται όλες οι εκπαιδευτικές δράσεις που αφορούν στο Περιβάλλον, την Υγεία και τον Πολιτισμό: η Διεύθυνση Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων (Σ.Ε.Π.Ε.Δ.) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) και οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων.

Δεύτερο, το ότι τα πρόσωπα που στελεχώνουν τη δομή, οι Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών Θεμάτων στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, οι Υπεύθυνοι και οι παιδαγωγικές ομάδες των Κ.Π.Ε. και οι Υπεύθυνοι των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, διαθέτουν πολύτιμη εκπαιδευτική εμπειρία, αυξημένα προσόντα και, το σημαντικότερο, βρίσκονται σε ετοιμότητα, προκειμένου να διασφαλίσουν την επιτυχία του εγχειρήματός σας, σε συνεργασία με όλη την εκπαιδευτική κοινότητα.

Είμαστε στη διάθεσή σας για συνάντηση εργασίας μαζί σας για όλα τα θέματα που θίγονται στην επιστολή μας.

Ευχαριστούμε θερμά.

Με τιμή

Για το Δ.Σ. της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Ο Γενικός Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

Δρ. Παναγιώτης Πήλιουρας
Σχολικός Σύμβουλος

Δρ. Θεόδωρος Μαρδίρης
Υπεύθυνος ΚΠΕ Καστοριάς

Βασικά κείμενα στήριξης της πρότασης:

-**Διεθνής Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη Τιφλίδας**, « Διακήρυξη και Προτάσεις» (1977),

-**Διεθνής Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη Θεσσαλονίκης**, «Διακήρυξη και Προτάσεις» (1997),

-**UN General Assembly**, «Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014», 2002,

-**Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ)**, «Η Ελληνική Στρατηγική προς την Αειφόρο Ανάπτυξη», Αθήνα, 2002,

-**UNESCO** «Draft International Scheme for Education for Sustainable Development (ESD)», 2005,

-**Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)**, «Επανεξέταση της Στρατηγικής της Ε.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 2006,

-**Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, «Ενσωμάτωση της διάστασης της Αειφορίας στις πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας, το «Αειφόρο Σχολείο» (Sustainable School), Βρυξέλλες, 2007.

συνοδευτικά κείμενα:

- **Περίληψη** της πρότασης

- **Υπόμνημα** προς Υφ.Παιδείας, Αθήνα, 9 /4/08 Αριθ. Πρωτ. 25

- **ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ UNECE ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**